

Historie ateliéru fotografie VŠUP:

Pod povrchem ateliéru fotografie

V rámci porevoluční restrukturalizace školy a zvyšování počtu ateliérů, byl na VŠUP vyhlášen také konkurz na vedoucího ateliéru fotografie. Vítězně z něj tehdy vyšel fotograf Pavel Hečko, který ovšem do funkce nenastoupil. Druhého konkurzu se jí zúčastnil i Pavel Štecha, fotograf s dlouholetou pedagogickou praxí z FAMU, jen se do historie ateliéru fotografie na VŠUP zapsal svým téměř desetiletým působením. V prvním roce do ateliéru přestupovali studenti z jiných oborů a v akademickém roce 1995/1996 nastoupili první studenti přijatí na obor fotografie. Za zmínku stojí, že o zřízení institutu umělecké fotografie se na VŠUP uvažovalo u začátkem šedesátých let, kdy se diskutovalo o mnoha různých řešeních fotografického vzdělávání. Ve stejné době zrálo na FAMU odhodlání založit samostatný studijní obor Výtvarná fotografie při katedře filmového a televizního obrazu. Zaslouhou Jána Šmoka a jeho kolegů se nakonec na dlouhá léta jedinou institucí, nabízející vysokoškolské studium fotografie, stala právě FAMU. Na ověřenou praxi z této školy mohl navázat i nově založený ateliér na VŠUP, spadající pod katedru grafiky. Institucionální propojení fotografie s grafickými obory má v českém prostředí silnou tradici. Na vysoké úrovni bylo ve třicátých letech pěstováno na Státní grafické škole. Učební plány této školy ovlivnily i fotografický program na FAMU, kde zpočátku výtvarnou fotografii vyučoval Josef Ehm. Na VŠUP se fotografie ocitla v bližším kontaktu s dalšími uměleckými obory, zatímco na FAMU se tato koncepce částečně smísila se zavedenou výukou kameramanů. Osnovy výuky zůstaly nicméně na obou školách obdobné. Studium fotografie na VŠUP se odlišovalo především malým počtem studentů. Ze Štechova pojetí je zřejmá snaha navázat na tradici a zároveň studium přizpůsobit současné praxi: v prvních čtyřech semestrech prošli studenti přípravou založenou na poznání, že fotografie vidí povrch, prostor, člověka, ale také pod povrch. Inspirace publikací nazvanou Fotografie vidí povrch, je v roce 1935 vyšla péčí Josefa Ehma, Jaroslava Sutnara a Jaromíra Funkeho, je z této koncepce více neopatrná. Za Štechova vedení bylo studium založeno na přísném režimu a pravidelném odevzdávání dílčích úkolů, zaměřených na osvojení techniky, skladby a kompozice: např. zobrazení materiálu, fotografie architektury, reportáž, nebo portrét, které studenti museli každé dva týdny odevzdávat. Úkoly prověřující schopnost studenta odlišit technický záběr od emotivního vyjádření prozrazují jednu ze stop, jež v českém fotografickém vzdělávání zanechal profesor Šmok: rozdělení fotografie na informativní a emotivní uplatňoval ve své teorii sdělování. Vzhledem k tomu, že středem pozornosti bylo dokonalé zvládnutí řemesla, pro fotografii jako volné umělecké dílo zůstával zejména v prvních dvou ročnících značně omezený prostor. To se projevilo i na zadáních klauzurních prací, v nichž studenti prokazovali svou způsobilost vykonávat fotografické řemeslo. Součástí přípravy na fotografickou profesi byla rovněž povinná stáž v libovolném ateliéru katedry grafiky ve třetím ročníku. Pavel Štecha stál v čele ateliéru od samého začátku a vedl je až do své smrti. Na pozici vedoucího ateliéru ho v roce 2005 vystřídal fotograf (a také absolvent oboru Umělecká fotografie na FAMU) Ivan Pinkava. Základní pilíř výuky zůstal zachován. Malý počet studentů nadále umožňoval pravidelné společné konzultace pro studenty ze všech ročníků, při kterých se diskutovalo nad zhotovenými fotografiemi. Osobnost Ivana Pinkavy přinesla do ateliéru novou atmosféru a hlavní důraz se přesunul směrem k výtvarné emotivní fotografii. Studenti byli v mnohem větší míře vedeni k volné tvorbě a její prezentaci na výstavách. Důraz na intimitu, sdělovanou prostřednictvím fotografie, se samozřejmě odrazil i na podobě zadání: Touha a strach, Povaha erotiky, Moje rodina, Deník, Zakázané území, Hereze a překračování, Detail, Ticho. Jestliže profesor Štecha přinášel do ateliéru zájem o sociologii, psychologii, nebo architekturu, za Ivana Pinkavy se přístup k fotografii výrazně subjektivizoval a těžištěm se stala fotografie zprostředkávající nebo ilustrující osobní vztah autora ke skutečnosti. Výstavou To nepodstatné, která se uskutečnila na jaře roku 2008 ve výstavní síni Mánes, se jeho působení v ateliéru fotografie symbolicky završilo. Ve stejném roce se na základě konkurzu ujali vedení Aleksandra Vajda a Hynek Alt. Fotografie na VŠUP se v průběhu let postupně odpoutávala od lpění na mediální specifičnosti a směřovala k větší provázanosti s ostatními uměleckými obory. Tento proces byl stvrzen nedávným přeřazením ateliéru fotografie pod katedru volného umění.

Hana Buddeus

Zdroje:

Martina Pachmanová - Markéta Pražáková (Eds.), Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 1885-2005, Praha 2005

Jaroslav Hollan, Vývoj fotografického školství v Československu a výuky fotografie na FAMU, diplomová práce, FAMU, Praha 1991

Gita Skaličková, Ateliér fotografie na Vysoké škole umělecko-průmyslové v letech 2005-2007, diplomová práce,

ITF FPF Slezské univerzity v Opavě, Opava 2010

Umění a řemesla, roč. 37, 1995, č. 2, číslo věnované 110. výročí založení Vysoké školy uměleckoprůmyslové v Praze

Ivan Pinkava - Michal Hladík - Lucie Mlynářová, To nepodstatné, kat. výst., Praha 2008

výroční zprávy Vysoké školy uměleckoprůmyslové

rozhovory a korespondence se Štěpánkou Stein, Michalem Hladíkem, Jaroslavem Fišerem, Jiřím Thýnem a Hynkem Altem, jímž tímto děkuji